

E dodonu meda yadrava na noda vakayagataka na mona livaliva. Ena vuqa na gauna na nodra bula na noda marama kei ira na gone yalewa, vakauasivi oira na dau volaitukutuku, edau vakalolomataki ena mona livaliva vakauasivi ena dui vatavata ni social media eda vakayagataka.

Mo kila na vakayagataki ni social media

- E dodonu mo kila vakavinaka na veimataqali vatavata ni social media ko dau vakayagataka vakawasoma, oka kina na kena rawa ni vei vakamavoataki vei iko kei ira na nomu itokani se matavuvale.
- Vakaitavi ena social media self-defence webinar ka mo vulica na nomu na rawa ni digova na online abuse kei na kena rawa ni ravuti ira na goneyalewa kei na marama. E rawa ni ko kunea na veivuke vaka oqo, me vaka na nomu dolava e dua na nomu social media account kei na nomu rawa ni taqomaki iko mai na online abuse, ena website ni Australia e-Safety Commission (<https://www.esafety.gov.au/>)
- Mo kila na lawa e vakatabakidua ena kena wali na leqa ni Technology Facilitated Gender Based Violence vaka talega kina na nodra taqomaki na dau volatukutuku. E dodonu mo kila e vakayagataki ena gaunca cava na lawa oqori.

- Mo yadrava tiko ka kila na vatavata cava e na social media ona rawa ni bacani ka temaki kina.

Taqomaka na kemui tukutuku ena mona livaliva

- Vayagataka e dua na password ona rawa ni nanuma ka ona kila taudua ga ka me duidui kece na password o vakayagataka ena veivatavata ni social media
- Vakaiyalayala taka na vei ka o dau wasea ena mona livaliva
- Wasea na vei ka o biuta ena veivatavata ni social media o vakayagataka oka kina na na vei ka me baleti iko e rawa ni tabaka oira nomu itokani se matavuvale
- Mo kila na itukutuku cava me baleti iko e tiko ena mona livaliva. Ena rawa mo kila oqo kevaka mo vakasaqara na yacani nomu itikotiko, se na nomu naba ni talevoni, se na yacamu ena Google. Kevaka o sega ni taleitaka edua na itukutuku me baleti iko o kunea ena nomu Google search, ena rawa nio na veitaratara vei ratou na Google me ratou kauta laiva. Na email ko na rawa ni vakayagataka sai koya na <https://reportcontent.google.com/forms/rtbf>

Vakaivola ka ripote taka na TFGBV

- Vakaivola taka ka maroroya vakavinaka na vei ka baleta na TFGBV me na vukei iko ena gauna o ripote taka kina na nomu kisi vei na tabana ni lawa

- Mo dikeva vakamatua kevaka ena rawa ni dewa vei iratou na nomu vuvale se itokani na vei vakarerei o lakocuruma ena social media. E dodonu mo na kila vakavinaka baleta mo na rawa ni ripote taka vakatotolo sara. Kevaka o kila ni na veivakarerei e vakatabakidua ena monalivaliva, ena rawa vei iko mo na ripote taka na itaukei ni akaude oya ena vatavatava ni social media e vakayacora tiko kina na itovo qori, se mo block taka na akaude oqori ena nomu akaude ni social media
- Dikeva na iwalewale ni veivakarerei e vakayacora tiko edua vei iko ena social media. Mo kila na kena bibi se na titobu ni veivakarerei, kevaka ena rawa ni ko na vakamavoataki kina, kevaka e vakayagata tiko na yacana dina, nona naba ni talevoni se email, kevaka e vakayagataka tale tikoga eso tale na iwalewale ni veivakarerei ka na rawa ni vakavu leqa vei iko, nomu vuvale, se cakacaka. Kevaka o kila ni yaco dina tiko qo, ripote taka vua na nomu manidia ni cakacaka.

Mo kila na gauna mo sausaumi kina

- Mo kakua vakadua ni vakaitavi se sauma na veivakarerei ko sotava ena social media. Mo kila na kena gauna donu me na rawa ni ko kua ni vakarabailevu taka na leqa se vakayaloyalo qa taki koya edau vakayacora na itovo qo ena mona livaliva

- Oira na dau vei vakacacani se veivakarerei ena social media e nodra i naki taumada mera veivakamavoataki. E dodonu mo kila mo kua ni sauma na ca ki na ca. Kakua ni sauma na veika e volai me baleti iko, ia mo vaka dodonu taka na veika lasu e tabaki me baleti iko
- E dodonu mo kila kevaka na veivakacacani se veivakarerei ko lako curuma ena mona livaliva e gole tiko mai vua e dua na tamata se dua na tamata dina se sega

Lewena ka tiko maliwai ira, era rawa ni vukei iko

- Wasea ka talanoa taka na veika o lako curuma me na rawa niko sereki iko mai na vei vesu ni veivakacacani se veivakarerei o lako curuma
- Kerea na nodra veivuke o ira era sa lako curuma oti na vei ka o sotava tiko
- Tokoni ira na nomu itokani. Talanoa taka na veivaka o lako curuma mena rawa ni veivakararamataki vei ira era lako curuma galugalu tiko na itovo lolovira vaka oqo
- Kerea na veivuke ni nomu itokani ena kena yadravi tiko na vei ka e baleti iko ena social media